

برداشت اشتباه از مصادیق سرقت علمی- ادبی

ویرایش اول، مهرماه ۱۳۹۴

در این راهنما، اهم مواردی که ممکن است توسط دانشجویان و محققین جوان به اشتباه از مصادیق سرقت علمی- ادبی شمرده نشود، بیان می‌شود. به عبارت دیگر، در اینجا به اهم موارد ناخواسته‌ای از مصادیق سرقت علمی- ادبی اشاره می‌شود که به علت عدم آگاهی صحیح نویسندگان مشاهده شده‌است. اشتباه اصلی بعضی از دانشجویان این است که تصور می‌کنند که کپی کردن مطالبی که بار علمی ندارد، مانعی ندارد. بعضی از دانشجویان به علت کاهلی یا ضعف تحریر مقاله به زبان انگلیسی و همچنین عدم آگاهی از مصادیق سرقت علمی- ادبی، مرتکب کپی کردن بخشهایی از یک یا چند مقاله می‌شوند، که ممکن است بار علمی نیز نداشته باشد. البته کپی کردن بخشهای غیرعلمی در مقالات فارسی نیز مشاهده می‌شود. به کرات مشاهده شده‌است که بخشهایی از پیشینه تحقیق مقالات یا پایان‌نامه‌ها و همچنین فصلهای اول پایان‌نامه به علت «عدم آگاهی دانشجویان از مصادیق سرقت علمی- ادبی» کپی شده‌است؛ چرا که به اشتباه تصور می‌کنند که چون ارجاعات نیز عیناً کپی شده‌است و کار علمی‌ای را به خود نسبت نداده‌اند، بلامانع است. البته به علت اهمیت موضوع، موارد حیاتی در این نوشتار با بیان‌های مختلف تکرار شده‌است تا رافع هرگونه ابهامی برای دانشجویان باشد.

- **کپی کردن جملات غیرعلمی نیز مجاز نیست.** بعضی از دانشجویان به اشتباه تصور می‌کنند که موادی از منابع و مراجع که بار علمی ندارد، قابل کپی کردن در مقاله آنها است. در صورتی که کپی کردن جملات یک مرجع، ولو این که بار علمی نیز نداشته باشد، از مصادیق سرقت ادبی محسوب می‌شود.
- **کپی کردن جملات غیرعلمی، در صورت ارجاع نیز مجاز نیست.** بعضی از دانشجویان به اشتباه تصور می‌کنند که کپی کردن موادی از منابع و مراجع که بار علمی ندارد، در صورت ارجاع دادن به آن، بلامانع است. کپی کردن جملات یک مرجع، ولو این که بار علمی نیز نداشته باشد، از مصادیق سرقت ادبی محسوب می‌شود؛ مگر این که ضمن ارجاع، حتماً داخل گیومه (یا "...") علامت نقل قول در انگلیسی قرار گیرد. البته داخل گیومه گذاشتن مطالب غیرعلمی، سبب زیر سؤال رفتن نویسندگان از لحاظ علمی شده و نشان از عدم توان نویسندگان در نگارش است و مقاله قطعاً قابل پذیرش نخواهد بود. نویسندگان، جملات را باید به بیان خود به رشته تحریر درآورند.
- **بطور نمونه، در مواردی مشاهده می‌شود که دانشجویان بخشهایی از مقدمه یک مقاله بویژه پیشینه تحقیق آن را به همراه ارجاعات داخل آن، عیناً در پیشینه تحقیق مقاله خود استفاده می‌کنند و سپس توضیحات چند مرجع جدیدتر از سال انتشار آن مقاله را نیز خود اضافه می‌کنند.** در این حالت، دانشجویان تصور می‌کنند که چون قسمت کپی شده، با ارجاعات داخل متن، کپی شده‌است، پس بلامانع است؛ در صورتی که این مورد، یکی از موارد مصادیق سرقت علمی- ادبی است و جداً باید پرهیز شود.
- **در صورتی مورد فوق الذکر، سرقت علمی- ادبی محسوب نمی‌شود که کل مطالب کپی شده در داخل گیومه باشد و به آن مرجع نیز ارجاع داده شده باشد.** به عبارت دیگر، مشخص شود که عیناً از مرجع دیگر نقل شده‌است. البته چنین کاری اگر چه آن را از مصادیق سرقت علمی و ادبی خارج می‌کند؛ اما این کار وهن نویسندگان است که توانایی نوشتن مطلب را به بیان خود ندارند و مقاله مسلماً پذیرفته نخواهد شد؛ چرا که مطالب بسیار مهمی که بار علمی دارد و نویسنده تأکید دارد که عیناً نقل شود، ضمن ارجاع، داخل گیومه گذاشته می‌شود. در غیر این صورت، نویسنده باید مطلب را به بیان خود بنویسد و سپس ارجاع دهد. به عبارت دیگر، **اگر مطلبی را از مرجعی به بیان خود نوشتید، آنگاه تنها ارجاع کافی است. نقل قول از سایرین در صورتی که داخل گیومه باشد، مجاز است.**
- لازم به ذکر است که جملاتی که در داخل گیومه از کسی نقل قول می‌شود، باید بدون دخل و تصرف عیناً همان کلمات آن مرجع باشد.
- **نشریات از چاپ مقالاتی که نویسندگان از بخشهایی از مقاله خودشان نیز استفاده کرده‌اند، آگراه دارند.** البته اگر نویسندگان دو مقاله عیناً یکی نباشند، باز سرقت علمی- ادبی مصداق پیدا می‌کند.
- **بعضی از نشریات از نرم‌افزارهایی که همپوشانی لغوی مقالات را نشان می‌دهد، استفاده می‌کنند و اگر درصد همپوشانی لغوی بیش از ۳۰ درصد باشد، مقاله را برای ارسال به داوری نمی‌پذیرند.** این موضوع به این معنا نیست که معادل ۳۰ درصد کپی کردن مجاز است (حتی یک جمله نیز خارج از گیومه مجاز نیست)؛ بلکه این مقدار ۳۰ درصد را برای عبارات و جملات متداولی گذاشته‌اند که همه در نوشتار خود استفاده می‌کنند، مانند «بصورت زیر بدست می‌آید»، «با انتگرالگیری از رابطه اخیر می‌توان نوشت» و غیره.
- **ممکن است بخشی از استخراج روابط مقاله شما مشابه مرجع دیگر باشد (بطور نمونه، مقاله شما توسعه مقاله محقق دیگری باشد).** در این حالت، مجاز به کپی کردن جملات آن بخش نیستید؛ ولو این که فرمولهای داخل آن متفاوت باشد. دقت کنید، ممکن است کلیه جملاتی که از مرجع مذکور نوشته‌اید، جملات عامی باشد، اما وقتی عیناً کنار هم قرار می‌گیرد، کاملاً مشخص است که جملات کپی شده‌است.
- **تشابه ساختار دو مقاله نیز از مصادیق سرقت علمی- ادبی شمرده می‌شود؛ مگر این که در مقاله به این موضوع اشاره و ارجاع داده شود.**

با آرزوی موفقیت

سید حمید جلالی نائینی